

İŞSİZLİK MAASI (İŞSİZLİK ÖDENEĞİ) - İŞSİZLİK SİGORTASI (1)

Av. Erdoğan KAYA - www.gurselavukatlik.com

TÜİK(Türkiye İstatistik Kurumu), Kasım ayı “İşgücü İstatistikleri”ni açıkladı. Buna göre; Türkiye genelinde 15 ve daha yukarı yaştakilerde işsiz sayısı 2014 yılı Kasım döneminde 3 milyon 96 bin kişi olarak belirlendi. İşsizlik oranı ise %10,7 seviyesinde gerçekleşti. İşsizlik oranı erkeklerde %9,7 , kadınlarda ise %13 oldu. Aynı dönemde; tarım dışı işsizlik oranı %12,7 olarak tahmin edildi. 15-24 yaş grubunu içeren genç işsizlik oranı %19,9 iken, 15-64 yaş grubunda bu oran %10,9 olarak gerçekleşti. Halbuki işsizlik oranı Ekim ayında % 10.4 seviyesindeydi. İşsizlik rakamları böylece son 4 yılın zirvesine çıkmış durumdadır(www.milliyet.com.tr, “3.1 Milyon Kişi İş Peşinde”, 17.02.2015). Görüldüğü üzere işsizlik rakamları hiçte azımsanacak boyutta değildir. Giderek de artmaktadır. Bu nedenle bu yazımızda işsizlik sigortası-işsizlik maaşı(işsizlik ödeneğini) konusunu ele alma ihtiyacı duydum.

İşsizlik, “çağın vebası” olarak nitelendirilmektedir. İşsizlik, niteliği ve sonuçları dikkate alınarak sosyo-ekonomik bir risk olarak değerlendirilir. İşsizliğin sosyo-ekonomik bir risk olması nedeni ile bireyleri bir nebze de olsa söz konusu riske karşı koruma ihtiyacı duyulmuştur. Böylelikle işsizlik sigortası kavramı ortaya çıkmıştır. İşsizlik sigortası, ilk kez 1911 yılında yasayla Birleşik Krallıkta kurulmuştur(Prof. Dr. A. Can TUNCAY/Prof. Ömer EKMEKÇİ, Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, 15. Baskı, İstanbul 2012, syf. 505). Ülkemizde ise işsizlik sigortası ilk kez 25.08.1999 tarih ve 4447 sayılı Kanunla kurulmuştur. Söz konusu düzenlemenin yürürlük tarihi ise 01.06.2000 yılı olmuştur. Görüldüğü üzere işsizlik sigortası kavramı Ülkemizde oldukça geç yasalaşmıştır.

4447 s. K.`da işsizlik sigortasının tanımı yapılmıştır. Buna göre işsizlik sigortası; “*Bir işyerinde çalışırken, çalışma istek, yetenek, sağlık ve yeterliliğinde olmasına rağmen, herhangi bir kasıt ve kusuru olmaksızın işini kaybeden sigortalılara işsiz kalmaları nedeniyle uğradıkları gelir kaybını belli süre ve ölçüde karşılayan, sigortacılık tekniği ile faaliyet gösteren zorunlu sigortayı*” ifade ettiği şekilde tanımlanmıştır(md. 47).

İşsizlik maaşı(işsizlik ödeneği) da işsizlik sigortası kapsamında yapılan yardımlar kapsamındadır. Kanunda “işsizlik ödeneği” olarak geçmektedir. Ancak işsizlik maaşı, işsizlik parası vb. şekillerde tabir edilmektedir. İşsizlik ödeneğine ilişkin olarak gerekli açıklamaları yazımızın devamında yapacağız.

Kimler İşsizlik Sigortası Kapsamındadır?

Kimlerin işsizlik sigortası kapsamında sayılacaklarına ilişkin olarak 4447 s. K.`nun 46. maddesinde sayılmıştır. İşsizlik sigortası kapsamına; 5510 sayılı Kanununun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi ile ikinci fıkrası kapsamında olanlardan bir hizmet akdine dayalı olarak çalışan sigortalılar, 4857 sayılı Kanuna göre kısmi süreli iş sözleşmesi ile çalışanlardan 5510 sayılı Kanunun 52 nci maddesinin birinci fıkrası kapsamında işsizlik sigortası primi ödeyen isteğe bağlı sigortalılar ile aynı Kanunun ek 6 ncı maddesi kapsamındaki sigortalılar ve 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun geçici 20 nci maddesinde açıklanan sandıklara tabi sigortalılar girer. Buna göre 5510 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin 2 inci fıkrasında sayılanlardan hizmet akdine tabi çalışanlar da sayıldığı için;

- İşçi sendikaları ve konfederasyonları ile sendika şubelerinin başkanlıkları ve yönetim kurullarına seçilenler,

- Bir veya birden fazla işveren tarafından çalıştırılan; film, tiyatro, sahne, gösteri, ses ve saz sanatçıları ile müzik, resim, heykel, dekoratif ve benzeri diğer uğraşları içine alan bütün güzel sanat kollarında çalışanlar ile düşünürler ve yazarlar,

- Mütakabiliyet esasına dayalı olarak uluslararası sosyal güvenlik sözleşmesi yapılmış ülke uyruğunda olanlar hariç olmak üzere, yabancı uyruklu kişilerden hizmet akdi ile çalışanlar,

- 2/7/1941 tarihli ve 4081 sayılı Çiftçi Mallarının Korunması Hakkında Kanuna göre çalıştırılanlar,

- 24/4/1930 tarihli ve 1593 sayılı Umumi Hıfzısıhha Kanununda belirtilen umumî kadınlar,

- Milli Eğitim Bakanlığı tarafından düzenlenen kurslarda usta öğretici olarak çalıştırılanlar, kamu idarelerinde ders ücreti karşılığı görev verilenler ile 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 4 üncü maddesinin (C) bendi kapsamında çalıştırılanlar, hakkında da işsizlik sigortasına ilişkin hükümler uygulanır.

Kimler İşsizlik Sigortası Kapsamı Dışındadır?

Konuya ilişkin olarak 4447 sayılı Kanununun 46. maddesinde yapılan tarife göre Bağ-Kur(4/1-b) ve Emekli Sandığı(4/1-c) mensupları işsizlik sigortası kapsamı dışındadır. Maddede kapsam dışında olanlar ; “5510 sayılı Kanunun; 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) ve (c) bentleri, ikinci fıkrası kapsamında olanlardan bir hizmet akdine dayalı olarak çalışmayanlar ve üçüncü fıkrası, 5 inci, 6 ncı ve geçici 13 üncü maddeleri kapsamında olanlar ile 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun geçici 20 nci maddesi kapsamında olmakla birlikte memur veya 22/1/1990 tarihli ve 399 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye tabi sözleşmeli statüde bulunanlar ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu, 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu, 3269 sayılı Uzman Erbaş Kanunu, 3466 sayılı Uzman Jandarma Kanunu, 2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu, 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu, 2914 sayılı Yüksek Öğretim Personel Kanunu, 233 ve 399 sayılı kanun hükmünde kararname ile 190 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye tabi kamu kurum ve kuruluşlarının teşkilat kanunlarındaki hükümlerine göre sözleşmeli personel statüsünde çalışanlar (18/5/1994 tarihli ve 527 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamein 31 inci maddesi kapsamında yer alan sözleşmeli personel dâhil) ile 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa göre geçici personel statüsünde çalıştırılanlar bu Kanun kapsamına dahil değildir.” şeklinde sayılmıştır.

Takip eden yazımızda konuya ilişkin açıklarımıza kaldığımız yerden devam edeceğiz.